

Sjaloom voor iedereen

Gemeente van Christus,

Stelt u zich voor dat u na 50 jaar ballingschap vol verwachting terugkeert naar de plaats van waaruit u bent weggevoerd. Wat tref je aan? Zo stel ik me de mensen voor die na de hoopgevende profetieën van de zgn. tweede Jesaja tijdens de ballingschap in Babel de verre tocht ondernamen van Babylon naar Palestina, op hoop van zegen. Met niet meer dan een lied en een stem in hun hoofd. Wat treffen ze aan? Ze zien verwoestingen. De stad van de vrede Jeruzalem in puin. Er wonen mensen uit andere vreemde volkeren in het land. Huizen die nog overeind stonden worden bewoond door vreemdelingen. Stel je vandaag voor dat de Palestijnen na 70 jaar in vluchtelingenkampen geleefd te hebben in Jordanië, Libanon en op de Westbank weer thuis komen in hun Land. Verbijstering, woede, verdriet, ontheemd zijn. Wat nu?

In die chaotische situatie toen was er opnieuw een profeet, laten we hem de derde Jesaja noemen die probeert de situatie vanuit God te zien, met een barmhartige en vooruitziende blik, op en neer geslingerd ook door vele emoties. Wie de laatste 10 hoofdstukken van die derde Jesaja - Jesaja 56 t/m. 66 - achter elkaar leest, komt in een enorme relationele vechtpartij terecht. De afgewezen trouwpartner God gaat met vreemdganger Israël een keiharde confrontatie aan. De donders en bliksems vliegen over de tafel. Woedend is de Getrouwe. 'Je bent een hoer' schreeuwt hij uit tegen volk Israël. 'Boosdoeners zijn jullie, stuk voor stuk. Niemand die recht doet. Je zult - als het aan mij ligt - geen minuut rust vinden: ik achtervolg je'. Een stalkende God. Dan is er weer de vleiende God. 'Kom toch bij me terug, ik zal voor je zorgen. Wijs me niet af, bij niemand heb je het zo goed als bij mij.'

Ik zag afgelopen zondagavond Esther Perel, de laatste zomergast van dit seizoen. Deze psychotherapeute vertelde vol vuur over harmonie, disharmonie en herstel in relaties. Dat zie ik ook in de gelezen teksten: De harmonie van het Verbond tussen God en Israël, de ontrouw van het volk met alle emotie en chaos die daarbij hoort, de woede en het verdriet van God, de schaamte van het volk en dan het herstel, de herstellpogingen. De profeten als herstelbemiddelaars. Zij willen niets liever dan dat het weer goed komt tussen Israël en de Barmhartige.

Ik vind die derde Jesaja fascinerend in zijn vergezichten. In zijn eerste hoofdstuk (Jesaja 56) zegt de Barmhartige dat de vreemdeling die zich met Israëls God verbonden heeft naar Gods heilige berg mag komen en vreugde ontvangt in Gods tempel. Mijn huis zal een huis van gebed voor alle volkeren zijn, zegt de Barmhartige. Prachtig. En de ontmande, de eunuch die zwaar getekend is krijgt van God een jad wa sjeem, een gedenkteken en een eeuwige naam in de tempel. Dat is zó inclusief.

De God van de derde Jesaja wijst een weg die over nationale grenzen heen gaat. De Barmhartige dingt naar de gunst van alle volkeren. Barmhartigheid en gerechtigheid zijn de kernwoorden. Dat is de begaanbare weg. Ik wil een paar zinnen citeren van een theoloog die ik heel hoog heb, Abraham Joshua Heschel. Hij schreef een prachtig boek over 'De profeten'. Hij schrijft: 'Wat is geschiedenis? Oorlogen, overwinningen en weer oorlogen. Zoveel doden, zoveel tranen. Zo weinig berouw, zoveel angsten. En wie zal zich op de rechterstoel zetten tegenover de slachtoffers van wreedheid wanneer hun verschrikking omslaat in haat? Is het makkelijk te voorkomen dat de verschrikking vanwege de boosaardigheid omslaat in haat tegenover de boosdoeners? De wereld is doordrenkt met bloed en er is geen einde aan de schuld. Moeten we niet alle hoop laten varen? Wat de profeten bewaart voor wanhoop is hun messiaanse visioen en de overtuiging dat de mens in staat is tot berouw. Dat visioen en die overtuiging beïnvloeden hun kijk op de geschiedenis (...)'. De profeet is iemand die terwijl hij in wanhoop leeft, de kracht heeft de wanhoop te boven te komen. En, zegt Heschel, de God van Israël is ook de God van zijn vijanden, zonder dat die Hem kennen en ondanks dat zij zich tegen Hem verzetten. De vijandschap tussen de naties zal omslaan in vriendschap. Zij zullen met elkaar leven, wanneer zij met elkaar aanbidden.

Waar zie ik iets daarvan vandaag waar worden? Sinds mijn pensioen 5 jaar geleden ben ik drie keer op de Westbank geweest bij de familie Nassar. Zij bezitten vlakbij Bethlehem een heuvel van 42 hectare waarop ze druiven, olijven, amandelen en vijgen verbouwen.

Proeftuin van geweldloosheid

Ze hebben van hun land een proeftuin van geweldloosheid gemaakt, genaamd: Tent of Nations. Door middel van wind- en zonne-energie proberen zij van hun land een duurzaam project te maken. Ze blijven hun land beschermen tegen de voortdurende dreiging van confiscatie en proberen andere Palestijnse boeren te helpen in hun strijd om het land. Ze doen dit alles op een geweldloze wijze. Ik bezocht het land van de familie Nassar voor het eerst in oktober 2013 en was diep onder de indruk van hun vrolijke vasthoudendheid. Ze laten zich letterlijk en figuurlijk niet uit het veld slaan. Op een grote steen bij het begin van hun land staat: 'Wij weigeren vijanden te zijn'.

Daar ervoer ik dat de woorden van Jezus 'heb je vijanden lief' heel helder geconcretiseerd worden. Liefhebben niet in de zin van 'geen kwaad woord over de ander zeggen'. Liefhebben betekent juist dat je de ander de waarheid zegt. Liefhebben betekent niet dat je zwijgt over onrecht. Het behoort tot de kern van de liefde dat je de vijandschap wilt opheffen. Met de woorden van Daoud Nassar: "Wij geloven dat de bezetting niet kan en niet zal voortduren. We willen bruggen bouwen tussen het land en de mensen en tussen mensen onderling". De cruciale vraag hierbij is: 'Hoe kan ik het perspectief veranderen van iemand die besloten heeft dat hij mijn vijand is.'

Op dat heuveltje te midden van een land met muren, prikkeldraad, roadblocks, intimidatie en repressie is er een oase van sjaloom en salaam. Hoe lang die plek nog met rust gelaten zal worden, weet ik niet. Maar nu bouwt de familie, plant aan, oogst, is een centrum van internationale ontmoeting, organiseert kinderkampen en een vrouwenproject waaraan u als gemeente een grote gift hebt gegeven. Dat alles bewerkt vrede. Opnieuw met woorden van Daoud Nassar: "Vrede is niet alleen de afwezigheid van conflicten. Vrede is ook een mentaliteit. Het is de kunst innerlijke vrede te ervaren te midden van conflict."

Ik kan u verzekeren dat dat de weg van de meeste weerstand is. Toen Daoud Nassar vanaf de heuvel van bijna 1000 meter hoogte de bommen zag inslaan in Gaza greep hij niet naar een wapen om de eerste de beste Israëli neer te steken - zoals de Afghaan op het Centraal Station deed uit woede over de spotprentenactie -, maar pakte hij een schop en begon met alle woede en frustratie in zijn lijf een waterput te graven. Met de woorden van de Nassarfamilie: "Wij willen onze frustraties en teleurstellingen constructief gebruiken. We vormen ze om tot positieve acties in plaats van hen een voedingsbodemp te laten worden van woede en bitterheid."

Ik heb gezien dat ze zo de vreugde kunnen bewaren. Vanuit die ervaring lees ik de Jesaja-tekst: 'Vrede voor hen die dichtbij zijn en vrede voor hen die veraf zijn zegt de Barmhartige'. Wie zijn dat? De joden in Palestina en de joden in de ballingschap zegt de een. Israël en de volkeren zegt een ander. Ik vermoed dat ze er allemaal onder vallen. Israëli's én Palestijnen. De God van de derde Jesaja denkt groots. Die sjaloom, die heelheid, gunt God aan allen, behalve aan de boosdoeners. Dat zijn de chaosscheppers, die mensen vernietigen. 'De goddelozen' vertaalt de Nieuwe Bijbelvertaling, maar dat heeft zo'n bijklank in de zin van atheïsten. Om hen gaat het hier niet. Het gaat om hen die zich van Gods weg niets aantrekken. Huub Oosterhuis heeft het over 'Ploert en Schender'. Geen vrede voor hen. Met hen biedt God de strijd aan. Het gaat God om genezing van de breuken, om bruggen tussen mensen, volkeren die elkaar onderweg zijn kwijtgeraakt. Die genezing ziet Jezus in het liefhebben van de vijanden.

Dat lijkt een onmogelijke weg, zeker in een tijd waarin het vuur van de vijandschap nationaal en internationaal stevig wordt opgestookt. Juist dan heb je vijanden lief en bid voor wie je vervolgen. Hoe? Ik wens ons allemaal zo'n leerschool toe als bij de Nassarfamilie op die heuvel die ik ervaren heb als een heuvel waar mensen leren hun zwaarden om te smeden tot ploegscharen. Ik wens ons op alle verschillende plekken waar we leven en werken zulke proeftuinen toe. Plekken waar je leert inclusief te denken en te handelen. Dat zijn genezende heilzame ervaringen. Op die manier heeft Jezus gewerkt en in zijn geboorteplaats zie ik een christen-Palestijnse familie werken rechtstreeks geïnspireerd door hem. Een weg die om navolging vraagt.

Sjaloom in de Naam van de Barmhartige.

Bram Grandia